

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

וכ אצת יכ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

תרגום אשכנזי

כי תצא כה כו

עוויגע דיין גאטט, אין דעם
לאנדע דאז ער דיר צום בעזיט.
צע איינגעבען ווילל, פאן אל
לען דיינען פיינדען אומהער
ווירד רוהע פערשאפֿט הא
בען, זאלסט דוא דאז אנדענ
קען עמלק'ס אויסטילגען אונ
טער דעם היממעל; דיעועס
פֿערגעססע ניכט.

כו (א) ווען דוא אין דאז לאנד
קאמסט, דאז דער עוויגע
דיין גאטט דיר צום ערבנוט
אייני

ר ש י

(יט) תמחה את זכר עמלק. מאיט ועד
אזה מעולל ועד יונק משור ועד זה
שא יהא שם עמלק זכר אפילו על
הכהמה לומר בהמה זו משל עמלק
היתה:

כו (א) והיה כי תצא. וירשתי וישנת
בה. מגיד שלא נתחייבו
צבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקיה:
מראשית

תרגום אונקלוס

בהניח יהוה אלהיהך לך מכל
איביך מסביב בארץ אשר יהוה
אלהיהך נתן לך נחלה לרשתה
תמחה את זכר עמלק מתחת

השמים לא תשכח: פ

כו (א) והיה כי תבוא אל הארץ
אשר יהוה אלהיהך נתן לך נחלה

וירשחה

י: (יט) ויהי פד יניח יי אלהך לך מכל
בעלי דבקה מִפְּחוֹר סְחוֹר בְּאַרְעָא די יי
אלהך יהיב לך אחסנא למירתה תקחי ית

דכרנא דעמלק מתחות שמיא לא תתנשי:
כו (א) ויהי ארי תיעול לארעא די יי
אלהך יהיב לך אחסנא ותרתה

ותיחב

ב א ו ר

והוא פעל עבר, (הכוונה שאינו תואר, כמו עיף ויגע, כי היה ראוי לנא בסמיכות, כמו כי
ירא אלהים אתה), כמו כי כבד ממך (שמות י"ח ח'), כי זקן ילחק, כאשר אהב (בראשית כ"ז
ט'). (הראב"ע): (יט) בהניח, הטעם כי זאת המנוה תלויה אחר שירשו את הארץ, ושקטה
הארץ ממלחמה מכל סביבותיה, כי כל זמן שיתעסקו עם מלחמות הקרובים אליהם, אינם
חייבים להלחם בעמלק: תמחה, שורש מחה הונח על מחיקת הכתב מעל הספר, כמו מחני
נא מספרך (שמות ל"ב ל"ב), והוא אל על הכליון וההשמדה, כאלו היה שם וזכר אדם חקוק
בזכרון יודעיו וזכריו, ומשנכרת האדם עד שרשו ואין לו שארית בארץ, ישכח ויאבד שמו וזכרו,
וכן ולא ימחה שמו מישראל (לעיל כ"ה ו'): אח זכר עמלק, זהו והמתה מאיט ועד אזה
מעולל ועד יונק משור ועד זה (שמואל א' ט"ו ג'), שלא יאמר זה הי' משלל עמלק, ודברי
התורה כלל, ודברי שמואל הוביא פרט. (הראב"ע): לא תשכח, אחר זכור לחוק, וכן מלות
רבות בתורה. (הראב"ע), ויתכן שלא תשכח שב על תמחה את זכר עמלק, כלומר שתזכור
מה שעשה לך עמלק, ואל תשכח להאביד שמו וזכרו:

וירשחה

ה מ ע ר

כו (א) והיה כי תבא, הנה כאשר התחיל לבאר להם המלות בסדר ראה (פרשה י"ב) פתח
בהבאת קרבנות למקום הנבחר לפי שבו נתון האחדות האומה ביתר שאת ויתר עז,
כאשר בארנו שם, לכן סיים גם עתה המלות בהבאת צבכורים לבית ה' ולהתודות שם לפני ה'
(כי גם וידוי מעשרות הי' במקדש אל כמו שכתב הרא"ה ולהגיד בפניו בבית מקדשו וכו'),
ובזה השלים המלות כלם (כי המלות של הקמת המזבח בעבר הירדן וברכה וקללה בהר גריזים
ונהר

כִּי תָבֵא כּו

תְּרַגּוּם אֲשַׁכְנִי קָבֵט

איינגעבען ווירד, דוא ווירסט עם איינגענאָממען אונד בע- זעטצט האַבען; (ג) זאָ זאָללסט דוא פֿאָן דען ערשטען לאַנד פֿריכטען צללערלייא אַרט, דיא דוא פֿאָן דעם לאַנדע איינבריינגסט דאָז דער עוויג גע דיין גאָטט דיר איינגיבט, נעהמען, אין איינען קאָרב לעגען, דאָמיט אַן דען אַרט הינגעהען, דען דער עוויגע דיין גאָטט ערוועהלען ווירד, זיינען נאָמען דאָזעלכסט רעווי- אונד

וִירְשָׁתָהּ וַיֵּשְׁבֶת בָּהּ: (ב) וְלִקְחָתָּ מֵרְאשֵׁיט | כָּל-פְּרֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַת בְּטֶנְא וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: (ג) וּבָאתָ אֶל-הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה

בִּימֵים

דירען צו לאַססען; (ג) אונד צו דעם פריעסטער קאָמען, דער צו דער צייט זיין ווירד, אונד

ר ש י

תְּרַגּוּם אֲוִנְקָלוּם

(ב) מראשית. ולא כל ראשית שאין כל הפירות חייבין בכבורים אלא שבעת המינין בלבד נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטה ושעור וגו' (דברים ח') מה להלן משבעת המינין ששבתה בהן ארץ ישראל אף כאן שבת ארץ ישראל שהן המינין: זית שמן זית אגורי שזמנו אגור בתוכו: ודבש. הוא דבש תמרים: מראשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שזכרה

וְתִיתֵב בָּהּ: (ג) וְתִסַּב מֵרִישׁ כָּל אֲבָא דְאַרְעָא דִּי תַעֲלִיל מֵאַרְעָא דִּי יֵי אֱלֹהֶךָ יְהִיב לָךְ וְתַשְׂוִי בְּסִלָּא וְתַחֲךָ לְאַחֲרָא דִּי יַחֲרַעִי יֵי אֱלֹהֶךָ לְאַשְׂרָאָה שְׂכִינְתִּיהָ תַפְּוֹן: (ג) וְתִיתִי לֹוח בְּהֶנְא דִּי יְהִי בְיוֹמֵיא הַאֲיוֹן

נוק עליה גמי לסימן ואומר הכי זו בכורים: (ג) אשר יהיה בימים ההם. אין לך אלא כהן

ב א ו ר

כו (א) וירשחה וישבת בה, לאחר שתירשנה ותשכן בה: (ב) אשר תביא מארצך, הפירות אשר תביא אל ביתך מן השדה תפריש מהם ראשיתם, ולא נתן הכתוב בו שיעור אלא פרי אחד פוטר כל המין. (מדברי הרמב"ן): בטנא, כדמות סל, וחברו טנאך, וזאת המזוה על הקרובים אל מקום המקדש. (הראב"ע). ולא ידעתי מאין הוליא דבריו אלו? כי האמת שכל ארץ ישראל חייבת בכבורים, רק מערי סיחון ועוג וסורי אמרו שאין מביאין מהם בכורים אלא מדבריהם, ואמרו הקרובים מביאים תאנים וענבים והרחוקים מביאין גרוגרות ולמוקין (בכורים פ"ג): אל המקום אשר יבחר, כמו שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, שלא יקריבו הכבורים באחד משערי: (ג) אשר יהיה בימים ההם, לפי הפסע בן דרך הלשון, כאלו אמר והיה

ה מ ע ר

ובהר עיבל לא ה' אף לשעתך ולא נמנו בכלל המלות, ומלות הקהל וכתובת התורה נבאר במקומם, ולהורות בא כי אחדות האומה היא ראשית ואחרית כל המלות, ומלות בכורים כבר נאמרה ונשנית (שמות כ"ג י"ט ול"ד כ"ו), אף שכן הוסיף חובת תפלת ההודאה. (ב) ושזאת בטנא, הרד"א והמבאר קמו יסדיו נגד הראב"ע, שאמר וזאת המזוה על הקרובים אל מקום המקדש. וידידי מהר"ם לאנדוי בספרו פתרון המלות השכיל מאד להמליץ בעד הראב"ע לבאר דבריו בטוב טעם ודעת ע"ס.

תרגום אשכנזי

כי תבא כו

בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי
הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי-בָאתִי
אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאֲבוֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: (ו) וּלְקַח הַכְּהֵן
הַטָּהוֹר מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לְפָנַי מִזְבַּח
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ה) וְעֲנִיתַּ וְאָמַרְתָּ

אונד צו איהם שפרעכען; איך
קאָממע היערמיט פֿאַר דעם
עוויגען דיינעם גאָטטע צו ער-
קעננען, דאָס איך אין דאָ
לאַנד געקאָממען בין, דאָ
דער עוויגע אונזערן עלטערן
צוגעשוואָרען, אונז צו געבען.
(ד) דער פרויעסטער זאָלל דיר
דען קאָרב אויס דער האַנד
געהמען, אונד פֿאַר דען זאָל-

טאָר דעם עוויגען דיינעם גאָטטעם נידער ועטצן; (ה) היערויף זאָללסט דוא פֿאַר דעם
עווי-

תרגום אונקלוס

רש"י

הָאֵינִיּוֹן וְחִימְרָ לִיה חַיִּיתִי יוֹמָא דִּין קָדָם
יְיָ אֱלֹהֶךָ אֲרִי עָלִית לְאָרְעָא דִּי קַיִים יְיָ
לְאֲבֹהֵתָנָא לְמַתָּן לָנָא: (ד) וְיִסַּב כְּהֵנָּא
סָלָא מִן יָדְךָ וְיַחֲתִינִיָּה קָדָם מִדְּבָחָא דִּי
אֱלֹהֶךָ: (ה) וְתַחֲב וְחִימְרָ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ

כהן שנימך כמו שהוא: ואמרת אליו.
שאיך כפוי טובה: הגדתי היום.
פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים:
(ד) ולקח הכהן הטהור מידך. להגיד
אותו כהן מניח ידו תחת יד הבעלים
ומניף: (ה) וענית. לשון הרמת קול:
ארמי

לבו

ב א ו ר

והיה בימים ההם ובאת אל הכהן, וכ"ל דרוו כו: הגדתי היום, הטעם כדי שישמעו הקטנים,
או היה כדמות הודיה שהשם השלים שזועתו, והעד הפרי. (הראב"ע). וכן כתב הרמב"ן
כבואו אל הכהן יאמר לפניו ולפני העומדים עליו, מודה אני שבאתי אל הארץ אשר נשבע ה'
לאבותינו לתת לנו, ואח"כ יקח הכהן הטהור מידו והוא יענה ויאמר ארמי אבד. ולדעת
המתרגם האשכנזי טעם הגדתי כמו רולה אני להגיד, או באתי להגיד, והוא בנין הנקרא
בל"ה (אָפּטֶטֶטִין) (איך העכטע זענענען), והענין שיאמר אל הכהן, למה הוא בא? כדי שיקח
הכהן את הטהור ויניסנו, קודם שיקרא מקרא הכבורים, ואח"כ יקרא ארמי אבד וגו'. ולי
המבאר נראה שו"ו וענית ואמרת הוא כמו וכבר ענית ואמרת, וכן רבים במקרא, והטעם
שמיד שתבוא אל המקום אשר יבחר ה' תענה ותאמר לפני ה' אלהיך, ביך לבינו, ארמי אבד
אני עד אשר נתת לי ה', ואח"כ ובאת אל הכהן ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך כי באתי
וגו', כלומר כבר הודית לה' ואתה טול ממני, ולקח הכהן הטהור מידך והניחו לפני מזבח ה',
וטעם והנחתו על ידי הכהן, ואתה תשתחוה לפני ה' ותלך לך ותשמח בכל הטוב וגומר:
(ה) וענית ואמרת, יתכן שיאכלו הכהנים לאמר מה זה שבאת? על כן וענית, או כדמות
תחלה, וכן ויען איוב הראשון (איוב ג' א'), (הראב"ע). והעקר שכל עניי' היא הרמת קול בעין
שיר, והונח על המשוררים במקלות, העונים אלו לקראת אלו, ומשם הושאל על כל הרמת קול
בשיר: אבד, מלת אבד מהפעלים שאינם יולאים, ואילו היה ארמי על לכן היה הכתוב אומר
מאבד או מאבד, ועוד מה טעם לאמר לכן בקש להאבד אני וירד מזרימה, ולכן לא סבב
לדעת אל מזכרים, והקרב ארמי הוא יעקב, כאלו אמר הכתוב כאשר היה אני בארם היה
אבד, והטעם עני בממון, וכן תנו שבר לאבד (משלי ל"א ג'), והעד ישתה וישכח רישו (שם
שם ד'), והטעם כי לא ירשתי הארץ מאבי כי עני היה כאשר בא אל ארם גם גר היה במזכרים
והוא היה במתי מעט ואחר כן שב לגוי גדול ואתה ה' הולאתנו מעבדות לזרות ותתן לנו ארץ
טובה, ואל יטעון הטוען איך יקרא יעקב ארמי, והנה כמוהו יקרא הישמעאלי והוא ישראלי.
(הראב"ע). ואין טעמו עולה יפה, כי מה טעם עני היה כאשר בא אל ארם, ונראה מה היה
בבאתו

כי תבא כו

לפני ו יהוה אלהיך ארמי אבד
אבי וירד מצרימה ויגר שם
במתי מעט ויהי שם קגוי גדול
עצום ורב: (ו) וירעו אתנו
המצרים ויענונו ויתנו עלינו
עבודה קשה: (ז) ונצעק אל יהוה
אלהי אבותינו וישמע יהוה את
קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו

תרגום אשכנזי קל

עוויגען דיינעם גאטטע פאל
גענדע רעדע האלטען: מין
פאטער, דער צו ארם וואהנ
טע, מוסטע הערום איררען,
צאג נאך מצרים, לעכטע דא
זעלבסט אלס פֿרעמדלינג מיט
איינער קלויגען פֿאמיליע,
אונד ווארד צו איינער גראַ
סען, מעכטיגען אונד צאהל
רייכען נאציאָן; (ו) דיא מצרים
אבער בעהאנדעלטען אונד
איבעל, אונטערדריקטען אונד
אונד לעגטען אונד שווערע אַר
בייט אויף; (ז) וויר שריען צו

ואח

דעם עוויגען, דעם גאטטע אונזערער פֿארעלטערן, דער עוויגע ערהערטע אונד
זערע שטיממע, אונד האטטע איין איינוועהען אין אונזער עלענד, מיעהזעליגקייט

אונד

ר ש י

ארמי אונד אבי. מזכיר חסדי המקום
ארמי אונד אבי לבן בקש לעקור את
הכל כשרדף אחר יעקב ובשביל שמע
לעשות חסד לו המקום כאלו עשה שאומות
העולם עובדי אלילים חושב להם הקדוש
ברוך הוא מחשבה נמשה: וירד למצרים.
ועוד אחרים באו עלינו לכלותינו שאחר
זאת ירד יעקב למצרים: במתי מעט.
בשבעים נפש:

תרגום אונקלוס

לבן ארמאח בעא לאוקדא יח אבא ונחח
למצרים ודר תמן בעם זעיר והנה תמן
לעם רב תקיף וסגי: (ו) ואבאישו לנא
מצראי ועניונא ויהבו עלנא פולחנא
קשיא: (ז) וצלינא קדם יי אלהא דאהבתנא
וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי עמלנא

ב א ו ר

באחו מארס שנאמר עליו ויסרוץ האיש מאד מאד ויהי לו לאן רבות ושפחות ועבדים וגומר
(בראשית ל' מ"ג). והרשב"ם אמר שעל אברהם נאמר שהיה (גר בארץ ארם), ואונד וגולה
משם כדכתיב לך לך מאררך, ואונד לשון תועה הוא כדכתיב תעיתי כשה אונד (תהלים קי"ט
קס"ט), לאן אונדות היו עמי וזעיהם התעו (ירמיה ל' ו'), כלומר מארץ נכריה באו אבותינו
לארץ הזאת, ונתנה השם לנו, וכן תרגם המתרגם האשכנזי. ומה יעשו בויגר שם במתי מעט
ויהי שם קגוי גדול עלום ורב שעל כרחק על יעקב נאמר? ולכן יראה שעל שניהם ביחד על
אברהם ויעקב ידבר הכתוב ולא על אחד מהם ביחוד. ואל יקשה עליך אבי, שהאבות כולם
יחדיו נקראו אב, להיותם אבן ישראל שורש המשפחה והעם, ויתורגם (פאזיוניענטטאפ);
ולא יזכיר בו אס ראשי הטלטולים והתנוודות שהולך אברהם לתעות מארצו כשהיה זקן ובעל
משפחה רבה, והיה גולה עם שרה אשתו ולוט בן אחיו ועבדיו ואמהותיו וכל מקנהו
וכל רכושו. וכן יעקב ברדתו למצרים היה זקן ושבע ימים, בלער נפשו על הרעבון ועל בניו
הולך לעקור עם נשותיו ובניו ועבדיו וכל חילו, לגור בארץ לא לו, וטלטולים כאלה קשים
מאד, וזכור בקוצר הטלטולים והמקרים שאירעו לאבות המשפחה והתלאות שאירעו לזרעם
אחריהם עד אשר הניח ה' להם ונטעם בארץ מבורכה ארץ זבת חלב ודבש: במתי, סמוך, כי
לא נמלאו לשון יחיד, ומתים לשון רבים, וענינו מספר בני אדם: גדול עצום ורב, גדול
בשם, עלום בכח, ורב במספר: (ז) ענינו, כטעם ויענונו. כלל הברות המרחיקות את האושר
יקראו עוני או עני בחטף, (עונענד): עמלנו, מוסב על ויתנו עלינו עבודה קשה, והטעם

תרגום אשכנזי

כי תבא כו

אונד דראנגזאל, (ח) פֿיהר= טע אונז אויס מצרים הערים מיט שטארקער האנד, אויס= געשטרעקטעם ארמע, מיט גראסער אונד פֿורכטבארער טהאט, דורך צייכען אונד וואונדער, (ט) בראכטע אונז אן דיעוען ארט, אונד גאב אונז דיעועס לאנד איין, איין לאנד וואָ מילך אונד האָניג פֿליעסט; (י) נונמעהר ברינגע איך היערמיט דיא ערשטען פֿריכטע דעם ערדרייכס דאר, דאָ דוא אָ עוויגער!

וְאֶת־לַחְצֵנוּ: (ח) וַיּוֹצֵאֲנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה וּבְמֵרָא גָדֹל וּבְאֲתוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹת: (ט) וַיְבִאֲנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וּדְבָשׁ: (י) וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִי יְהוָה וְהִנְחֵתוּ לִפְנֵי יְהוָה

אלהיך

מיר געגעבען האָסט. היערמיט לעגסט דוא עס פֿאַר דעם עוויגען דיינעם גאָטטע נייע

ר ש י

תרגום אונקלוס

(ט) אל המקום הזה. זה בית המקדש: ויתן לנו את הארץ. כמשמעו: (י) והנחתו מגיד שנטלו אתר הנפת הכהן ואוחזו בידו כשהוא קורא וסוזר ומניף: ושמת

וְלִיאֲוֹתָנָא וְדוֹחֶקְנָא: (ח) וַאֲפִקְנָא יִי מִמִּצְרַיִם בְּיָדָא חֲקִיפָא וּבְדִרְעָא מְרִמָּא וּבְחֻזְנוֹן רַבְרָבִין וּבְקָאֲתִין וּבְמִפְתִּיּוֹן: (ט) וַאֲתִינָא לְאֲתָרָא הַדִּין וַיְהִי לָנָא ית אֶרְעָא הַדָּא

אַרְעַ עֶבְדָא חֶלֶב וּדְבָשׁ: (י) וְכַעַן הָא אֵיתִיתִי ית רִישׁ אַבְא דְאַרְעָא דִּי יְהִבְתָּ לִּי יְי וַחֲחִינִיָּה

ב א ו ר

בנין הערים ונבל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך: לחצנו, כטעם אלים לאמר כל מעשיכם (הראש"ע): (ט) המקום הזה, חלק עולם הזה: (י) ועתה הנה הבאתי, לא על ידי נעשתה זאת כי אם בחסדך זכותי בה, וכסדר הזה הוכיח יהושע לישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם (יהושע כ"ד ב'), עד שהבאתים משם ונתתי להם. (הראש"ס): והנחתו, על ידי כהן, או שהיו שני הכהנים והן תנופות, אחת על ידי כהן, קודם המקרא, ואחת על ידי הבעלים לאחר שיקרא. (ספרי):

שמע נא את אשר ספרו לנו אבותינו מהדר ותפארת הביכורים, ומהכבוד והמורא בסדר הבאתם: אמרו העשירים מניחים אותם בקלות של זהב וכסף והעניים בסלים של ערבה קלופה, והיא הטוב המוכרת בכתוב, (שהאכרים ועובדי האדמה יביאו בהם את הפירות), ואם הביא מנינים הרבה, לא הביא אותם בתערובות, אלא שעורים מלמטה וחסה מלמעלה וזתים על גבם ותמרים על גבם, ובין כל מין ומין דבר מהסיק, כמו הולין ועלין. ומקיף לתאנים באוגדלות ענבים מבחון, ותורים ובני יונה תלויים מן הלד לעטר את הבכורים. וכל העיירות של מעמד מתקבלים לעיר של אותה מעמד, כדי שלא יהיו יסידים, שנא' ברב עם הדרת מלך, ובאים ולנים בתחובה של עיר, ובשחר הממונה אומר קומו ונעלה ליון אל ה' אלקינו. השור הולך לפניו, וקרניו מלופות זהב, ועטרה של זית בראשו, וחליל מכה לפניו, והם חוללים בכל הדרך ומשוררים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך וגומר, עד שהגיעו קרוב לירושלים. כשהגיעו לשם שלחו לפניו שלוחים, ועטרו את בכוריהם. הפחות והסגנים וההגברים יולאים

אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְפָנָיו יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ: (יא) וְשִׂמְחַת בְּכָל־הַטּוֹב
 אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וּלְבֵיתְךָ אִתָּהּ וְהִלּוֹי וְהִגֵּר אֲשֶׁר
 בְּקִרְבְּךָ: **ס** שני (יב) כִּי
 תִּכְלֶה לְעֵשֶׂר אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂי־
 תְּבוּאָתְךָ בַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת

ניעדער, בעטהעסט פֿיער:
 לִיד און (יא) אונד אלסדאן
 זאלסט דוא פֿערגניגט זיין
 מיט אללעם גוטען, דאז דער
 עוויגע דיין גאטט דיר אונד
 דען דייניגען געגעבען האט,
 דוא אונד דער לוי געבסט
 דעם פֿרעמדלינגע, דער בייא
 שֿ דיר וואָהנט. (יב) ווען דוא
 אים דריטען יאהרע, דאז
 איזט אים צעהנט יאהרע, אללע
 צעהנטן דיינעם איינקאממענס
 פֿעלליג אבגעטראגען, אונד
 דעם

המעשר

תרגום אונקלוס

ר ש י

וּתְחַתִּינֶיהָ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְתִסְגֹּד קָדָם יְיָ
 אֱלֹהֶיךָ: (יא) וְתַחֲדֵי בְּכָל מִכְתָּא דֵי יְהִיב
 לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְלֹאֲנִישׁ בֵּיתְךָ אִתָּהּ וְלִיוָאָה
 וְגִיּוֹרָא דֵי בֵּינְךָ: (יב) אָרִי תִשְׂעִי לְעֵשְׂרָא
 ית כָּל מַעֲשֵׂר עַל־לְתָךָ בְּשָׂאָה תְּלִיתָאָה
 שְׂהָא

(יא) ושמת בכל הטוב. מכאן אמרו אין
 קורין מקרא בכורים אלץ בזמן שמה
 מעלך ועד החג שאדם מלקט תבואתו
 ופירותיו ויינו ושמןו אבל מהחג ואילך
 מביא ואינו קורא: אתה והלוי. אף הלוי
 חייב בכורי' אס נטעו בתוך עריה': והגר
 אשר בקרבך. מביא ואינו קור' שאינו יכול
 לומר לאבותיו: (יב) כי תכלה לעשר את
 כל מעשר תבואתך בשנה השלישי', בשתגמור
 להפריש מעשר של שנה שלישי' קבע זמן הניעור והוידוי בערב הפסח של שנה הרביעי' שאמר מקלה
 שלש שנים תוליא וגומר (דברים י"ד) נאמר כאן מקץ ונאמר להלן מקץ שבע שנים לענין הקהל
 מה להלן רגל אף כאן רגל אי מה להלן חג הסוכות אף כאן חג הסוכות תלמוד לומר כי
 תכלה לעשר מעשרו' של שנה השלישי' רגל שהמעשרו' כלין זו וזהו פסח שהרבה אילגו' יש שילקטין
 אחר

ב א ו ר

יולאים לקראתם חוץ לירושלים, לפי כבוד הנכנסים היו היוולאים, וכשהם נכנסים בשערי
 ירושלים עונים, עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים. כל בעלי אומות שבירושלים עומדים
 לפניהם. כשהם עוזרים עליהם, שואלים בשלוםם ואומרים אחינו אנשי מקום פלויני בואכם
 לשלום, (ובמ"ש ברכת ה' אליכם, ברכנו אתכם בשם ה'). והם מהלכים בתוכות ירושלים, והחליל
 לפניהם, עד שהגיעו להר הבית, הגיעו להר הבית אפי' אגריפס המלך, וועל הוא בעלמו
 סלו עלן כתפו, ואומר הללויה הללו אל בקדשו עד כל הגשמה תהלל יה. הולכים וקורין, עד
 שהגיעו לעזרה, ושותקין. התחילו הלויים לשורר ארוממך ה' כי דליתני וגומר. הגזלות שבאזורי
 הסלים היו עולות, ומה שזידם נחנו לכהנים. עודהו הסלעל כתיסו, קורא הגדתי היום וגומר,
 ומוריד סלו מעל כתפו, והכהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף, וקורא ארמי אבד אבי, עד
 סוף כל הפרשה, וחוזר ומניף (לדעת ספרי), ומשתחוה ויולא. למשמע און תשמח נפשו על
 כבוד בית אלהינו אשר היה מימי קדם, בהלו נרו על ראשו, עם היגון והאבלה על כל אשר
 אבד ממנו בעווינו. מאז קודר הלכנו בלחץ אויב, ועל זה נאמר מה תשתוחחי נפשי ומה תהמי,
 הומילי לאלהים וגומר:

(יא) בכל הטוב, בכל הפירות שנתתי ראשיתם לה': (יב) כי תכלה לעשר, יזהיר למי ששהה
 מעשרותיו שיבערו מן הבית. (מדברי רש"י). ומלת לעשר פעל נוסף מן עשרה, ענינה,
 לתת המעשר: בשנה השלישית, והיא שנת המעשר, שנה שכלו בו כל מיני מעשר, לפי שבשתי
 שנים

המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום
ולאלמנה ואכלו בשעריך
ושבעו: (יג) ואמרת לפני יהוה
אלהיך בערתי הקדש מן הבית
וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום
ולאלמנה ככל מצותך אשר
צויתני לא עברתי ממצותיך ולא

שכחתי

וען אונר דער וויטטווע געגעבען נאך אלל דעם געבאטהע, דאז דוא מיר געבא-
טהען האסט, איך האבע פאן דיינען בעפעהלען ניכטס איבערטרעטען, אונר ניכטס

פער

תרגום אונקלוס

ר ש י

שקא דמעשרא וחתן ללינארה לגיורא
ליחמא ולאדמלתא וייכלון בקירוף וישבעון:
(יג) ותימר קדם יי אלהך פליתי מעשר
קודשא מן ביתא ואף יחביחיה ללינארה
ולגיורא ליחמא ולאדמלתא בכל פקודך
די פקודתני לא עברית מפקודך ולא

אחנשיתי

אחר הסוכו' נמלאו מעשרות של שלישיית כלין
בססח של רביעי' וכל מי ששה מעשרותיו
הלויכו הכתוב לבערס מן הבית: שנת
המעשר. שנה שאין נוהג בה אלא מעשר
אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים
שלפניה שנה ראשונה של שמה נוהג
בה מעשר ראשון כמו שנאמר כי תקחו
באת בני ישראל את המעשר (במדבר י"ח)
ומעשר שני שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך
מעשר דגוך ותירושך ויבהרך (דברים י"ד)
הרי שתי מעשרו' ובא ולמדך כאן בשנה
השלישי' שאין נוהג מאותן שתי מעשרו'

אלא האחד ואי זה זה מעשר ראשון ותחת מעשר שני יתן מעשר עני שנאמר כאן ונתת ללוי
את אשר לו הרי מעשר ראשון: לגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני: ואכלו בשעריך ושבעו.
תן להם כדי שבען מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן כחות מחלי קב חטים וכו': (יג) ואמרת
לפני ה' אלהיך. התודה שנתת מעשרותיך: בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני ונטע רבעי
ולמדך שאם ששה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים שצריך להעלותם עכשיו: וגם
נחציו ללוי. מעשר ראשון וגם לרבו' תרומו' ונכורים: ולגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני:
ככל מצותך. נתתים בסדרן לא הקדמתי תרומה לנכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון
שהתרומה קרוי' ראשי' שהיא ראשונה משנעשה דגן וכתוב מלאהך ודמעך לא תאמר לא תשנה
את הסדר: לא עברתי ממצותיך. לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן הקדש על הדין: ולא

שכחתי

ב א ו ר

שנים הראשונות מעשרים מעשר ראשון ומעשר שני ושלשיית מעשר ראשון ומעשר עני ולא נמלא
עוד מעשר שנתחייבו בו הבעלים: (יג) בערתי הקדש, שהוא המעשר: מן הבית, וגם לא
הפקדתי רק נתתיו לאשר אני חייב לתת לו, ללוי לגר וכו'. (הראב"ע): לא עברתי, בזדון:
ולא

כי תבא כו

שִׁכַּחְתִּי: (יד) לֹא אֶכְלָתִי בְּאֹנִי
מִמְנוּ וְלֹא בְעֵרְתִי מִמְנוּ בְּטָמָא
וְלֹא נָתַתִּי מִמְנוּ לִמַּת שְׁמֵעִתִּי
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל

אשר

תרגום אשכנזי קלב

פֶּעֶרְגַּעַסְסֵעַן, (יד) אִיךְ הָאִי
בֵּעַ נִיכְטִס דֶּאפֶּאָן אִין מִינְעֶר
טְרוּיֶער פֶּעֶרְצֶהֶרְט, נִיכְטִס
דֶּאפֶּאָן צו אונְרִינְעֶם גֶּעֶבְרוּיךְ
פֶּעֶרוּוֶענְדֶּעט, אִיךְ דֶּעם טָאָדִי
טֶען נִיכְטִס דֶּאפֶּאָן גֶּעגֶעֶבֶען,
אִיךְ בִּין דֶּער שְׁטִימֶע דֶּעם

עוֹיגֶען מִינְעֶם גְּאָטְטֶעם גֶּעֶהָרָאָם גֶּעוּוֶעזֶען, אִיךְ הָאָבֶע אַלְלֶעם גֶּעֶטְהָאָן, וּוִיא דוּא

סיר

ד ש י

תרגום אונקלוס

אֶחְשִׁיחִי: (יד) לֹא אֶכְלִית בְּאֶבְלֵי מְנִיָּה
וְלֹא תְלִיפִית מְנִיָּה בְּמֶסָאָב וְלֹא יִהְיֶית
מְנִיָּה עַל מִית קִבְּלִית לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֵי
עַבְדִּית

שִׁכַּחְתִּי. מְלַבְרַךְ עַל הַפְּרָשָׁה מֵעֲשָׂרוֹת:
(יד) לֹא אֶכְלָתִי בְּאֹנִי מִמְנוּ. מִכָּאן שֶׁאִסּוּר
לֵאמֹר: וְלֹא בְעֵרְתִי מִמְנוּ בְּטָמָא. בִּין
שֶׁאִנִּי טָמֵא וְהוּא טְהוֹר בִּין שֶׁאִנִּי טְהוֹר
וְהוּא טָמֵא וְהֵיכֵן הוֹזָהר עַל כֵּךְ לֹא תֹכֵל
לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ (דְּבָרִים י"ג) זֶה אֶכְלִית
טוֹמָאָה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בַּפְּסוּלֵי הַמּוֹקְדָשִׁין בְּשַׁעֲרֶיךָ תֶּאֱכְלֵנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְהוֹר וְגו' אֲכַל זֶה לֹא תֹכֵל
לֶאֱכֹל דְּרַךְ אֶכְלִית שַׁעֲרֶיךָ הַאֲמוּר בְּמִקּוֹם אַחֵר: וְלֹא נָתַתִּי מִמְנוּ לִמַּת. לַעֲשׂוֹת לוֹ אֶרֶן וְתִכְרִיכִין:
שְׁמֵעִתִּי בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵי הַבְּיֹאוֹתָיו לְנִית הַבְּחִירָה: עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי. שְׁמַחְתִּי וְשִׁמְחֵתִי

13

ב א ו ר

ולא שכחתי, כי חזקה עלי מלכותך: (יד) באני, באבלי, שאסור לאונן, והטעם לפי שנאמר
ושמחת בכל המעשרות: בערתי ממנו בטמא, לא הייתי משמש בו לדבר טמא, וכן תרגם
המתרגם האשכנזי: למת, לעשות לו ארון ותכריכין. (ספרי), וכבר הקשו רבותינו על זה,
שהרי אפילו לחי אסור, כמפורש בכתוב שהמער שני אין מחללין אותו חוץ לירושלים אלא על
כסף כורה, ובירושלים לא יקנה בו כ"א דבר אכילה. והרמב"ם בחבורו כתב שהכונה לא עשיתי
בו דבר שאין חיי האדם תלוים בו, כלומר לורך אחר חוץ מאכילה ושתייה, וגם זה דחוק בלשון
הכתוב. ואמרו קצת המפרשים שהכונה לא נתתי ממנו סעודת הנראה לאכל, וקצתם הזכירו
שהיה מנהג אנשי מצרים להקריב את ראשית פרי אדמחתם לאילני איז"ם, הנקראת להם אס כל עובדי
אדמה והאכרים, והיו אוכלים אותם ביללה ואנינות על מות איז"ם ובעל' איז"ם שנהרגו על
ידי אחיהם עיסון, כדרך האילנים ההם שכל עבודתם נהי ויללה ועבד, ואולי נקראו על כך
עלבים, ושלזה כוון הכתוב באמרו לא אכלתי באני ממנו כלומר כתועבת ארץ מצרים לא עשיתי
שלא אכלתי מראשית פרי אדמתי בעלבון רוח, לא בערתי ממנו דבר בטומאת הגלולים, ולא
נתתי ממנו למת, כמעשה הסכלים ההם, כ"א שמעתי בקול ה', נתתי מעשר ראשון ומעשר
עני כראוי להם ומעשר שני אכלתי בשמחה ותודות והלל לפני ה' אלהי; וא"כ הוא ראוי שיתורגם בל'
אשכנזי (אִיךְ הָאָבֶע נִיכְטִס דֶּאפֶּאָן וּוִיט וועהקֶאָוֶעגן פֶּעֶרְלֶעהֶרְט, נִיכְטִס לוֹ אונְרִינְעֶען גֶּעֶבְרוּיבֶּע
פֶּעֶרוּוֶענְדֶּעט, אִיךְ נִיכְטִס דֶּען טָאָדֶען גֶּעוּוֶירֶדֶעט); ודברי טעם הם, אף לא ירחיקו את
דברי רז"ל במשנה, שאמרו לא נתתי ממנו למת, לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת ולא
נתתי לאוננים אחרים. ומשמעות זה כמו שכתב הרמב"ן ז"ל שהוא מתודה על כל ענין אנינות.
אנינות שלו ושל אחרים, ומפני אנינות של אחרים יזכיר גם הארון והתכריכין, אף על פי שאפילו לחי
אסור, כי הכלל שלא נתן ממנו דבר למת: עשיתי ככל אשר צויתני, כלל שאחרי הפרט:
השקופה

ה מע מ ר

(יד) לא אכלתי באוני ממנו ולא נתתי ממנו למת, המצות האלה כבר נכללו במה שנאמר
לעיל (י"ד כ"ו), גבי מעשר שני ושמחת לפני ה' אלקיך, ואם כן בודאי אינו מן הראוי לאכול
ממנו

דוא מיר געבאָטהען האַסט; (טו) שויע העראַב פֿאָן דיין גער הייליגען וואָהנונג, פֿאָם היממעל, אונד זעגנע דיין פֿאָלק ישראל, אונד דאָז ערדרייך, דאָז דוא אונז גע= געבען האַסט, וויא דוא אונז זערן עלטערן צוגעשוואַרען, איין לאַנד, וואָ מילך אונד האַניג פֿליעסט. (טז) אַן דייע= זעם הייטיגען טאָגע בעפֿיעהלט דיר דער עוויגע, דיין גאָסט, אַללע דייע געזעמזע אונד רעכטע צו בעאַבאָכטען, דאָס דוא ויא פֿאָן גאַנצעם הער= צען

אֲשֶׁר צוֹיחֵנִי: (טו) הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קְדֹשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבִרְךְ אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כִּי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: * ס שלישי (טז) הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְצִוָּךְ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרָתָם וְעֲשׂוֹת אוֹתָם

* בשנת במנחה ובז' וה' קורין ע"כ

בכל

ר ש י

תרגום אונלוס

צו: (טו) הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קְדֹשׁ. עֲשִׂינוּ מַה שְּׁגִזַּרְתָּ עֲלֵינוּ עֲשֵׂה אִתָּה מַה שְּׁעָלִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׂאֵמַרְתָּ אִם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ וְנִתְיַגְּשִׁיכֶם בַּעֲתָם: אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ כִּי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ. לַתַּח לָנוּ וְקִיַּמְתָּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: (טז) הַיּוֹם הַזֶּה אֱלֹהֶיךָ מְצִוָּךְ. בְּכָל יוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ מִדְּשִׁים כָּאֵלֹהֵי בְּרִית בְּיוֹם נִלְטוּיֵת עֲלֵיהֶם: וְשִׁמְרָתָ וְעֲשִׂיתָ אוֹתָם. בַּת קוֹל מִבְּרַכְתּוֹ הַבָּאָת בְּכֹרִים הַיּוֹם תִּשְׁנֶה לְשֹׁנָה הַבָּאָת: הַאֲמַרְתָּ

עֲבָדִית בְּכָל הַיּוֹם פִּקְדוֹתַי: (טו) אֲסַתְּמִי מִמְּדוֹר קְדֹשׁ מִן שָׁמַיָא וּבִרְךְ יְיָ עַמְּךָ יִתְיַגְּשִׁיכֶם וְיִתְיַגְּשִׁיכֶם לְאַבְתֵּינוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: (טז) יוֹמָא הַדִּין יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִפִּקְדוֹתָ לְמַעַבְדֵי יְיָ קְיָמִיא הָאֵלִין וְיִתְיַגְּשִׁיכֶם וְיִתְיַגְּשִׁיכֶם יַחְדָּן בְּכָל לַבְּנָה וּבְכָל

ב א ו ר

(טו) הַשְּׁקִיפָה, עֵינֵי הַשָּׁמַיִם, הַמְבִיט בְּפָרְטֵי הַדָּבָר עִם הַכוּוֹנָה לְהַטּוֹת אֶל הַזְּכָלִית, וְקָרָא מִשְׁקִיף. וְכִשְׁהוּא מִלְשׁוֹן הַבַּיִת גִּרִידָא, יֹאמֵר בְּלִשׁוֹן נִפְעַל, כִּמוּ וְלִדְק מִשְׁמִים נִשְׁקָף, וְכֵן בַּעַד אֲרָבִי נִשְׁקָפְתִּי, לְפִי שֶׁהַעוֹמֵד בְּמִקּוֹם גְּבוּהָ וּמְבִיט הוּא נִשְׁקָף לְמִבֵּיטִים אֲלוֹהֵי אֲבֵל הַמַּשְׁגִּיחַ הַאֲמִתִּי הוּא מִשְׁקִיף וְאִינוּ נִשְׁקָף: וּבִרְךְ, עוֹד: אַח עֵמֶךְ, וְלֹא יֹאמֵר אוֹתִי וְאֵת צִוְיִי אֲבֵל יִתְפַּלֵּל בְּזִלְמוֹת הָאוֹמֵה כּוֹלֵה וּבְזִרְכָּתָהּ, כִּי הַטּוֹבָה שְׂבָחָה לוֹ בְּנַחֲלַת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ לֹא שֶׁבִילֵנוּ לְבָדוּ בְּאִתָּה לֹא אֲלֵל לְפִי שֶׁהוּא חֶלֶק מִכֹּל יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִתְּנָה הָאֶרֶץ, וּבְזִרְכָּתָה הַכֹּלל יִתְבָּרַךְ הַפֶּרֶט: וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ, אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ כִּי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ, כֵּן שִׁעוֹר הַכְּתוּב, וְכֵן דַּעְתָּ רַש"י וְרַמְבַּ"ן וּמִתְרַגֵּם אֲשֶׁכְנֹזִי: (טז) הַיּוֹם הַזֶּה, אֱלֹהֵי דְבָרֵי מִשָּׁה: וְשִׁמְרָתָ, וְאִתָּה תִּשְׁמְרֶם

ה מ ע ר

מִמּוֹ בְּאוֹרֵי. וְגַם לְרַעַת הַרְמַנ"ס שֶׁלֹּא נִתְּנִי מִמּוֹ לְמַת הַכוּוֹנָה שֶׁלֹּא עֲשִׂיתִי מִמּוֹ דְבַר שֶׁאֵין חַיִּי הַאֲדָם תְּלוּיִם כִּי גַם זֶה כְּבָר נִתְּבָרַר (שם כ"ח), וְאִזְהָרָה לְלֹא בְּעֲרַתִּי מִמּוֹ בְּטִמְאָ כְּבָר סִירָא חו"ל (עֵינֵי רַש"י).

בְּכַל-לְבַבְךָ וּבְכַל-נַפְשֶׁךָ: (יז) אֶת-
 יְהוָה הָאֵמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ
 לֵאלֹהִים וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָיו וּלְשַׁמֵּר
 חֻקָיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשָׁמַע
 בְּקוֹלוֹ: (יח) וַיְהִי הָאֵמַרְךָ הַיּוֹם
 לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר
 דִּבַּר-לְךָ וּלְשַׁמֵּר כָּל-מִצְוֹתָיו:
 (יט) וּלְתַתֵּךָ עַליוֹן עַל כָּל-הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהֲלָה וּלְשֵׁם

צען אונד פֿאַן גאַנצער זעעלע
 אויסצואיבען בעדאָכט זיין
 זאָלסט. (יז) דוא האָסט פֿער-
 אַנלאָסט, דאָס דער עוויגע
 דאָזגעגענויטיגע בינדנים איינ-
 געגאַנגען, וויא ער דיר גאָטט
 זיין, דוא אָבער אין זיינען
 וועגען וואַנדעלן, זיינע געזעטצע,
 פֿעראַרדנונגען אונד רעכטע
 בעאָכאָטען, אונד זיינער
 שטיממע געהאַרען וואָל-
 לעסט; (יח) זאָ וויא דער
 עוויגע פֿאַן זיינער זייטע פֿער-
 אַנלאָסט האָט, דאָס דוא
 איינגעגאַנגען, זיין אייגענ-
 טהימליכעס פֿאַלק צו זיין, וויא ער דיר פֿערהייסען, אונד זיינע געבאָטהע זע אַללע צו בע-
 אָכאָטען; (יט) דאָס ער דיר אונטער אַללען נאַציאָנען, דיא ער געמאַכט האָט, אַן רוהם,

ולתארת

טחימליכעס פֿאַלק צו זיין, וויא ער דיר פֿערהייסען, אונד זיינע געבאָטהע זע אַללע צו בע-
אָכאָטען; (יט) דאָס ער דיר אונטער אַללען נאַציאָנען, דיא ער געמאַכט האָט, אַן רוהם,

אַנ

חרגום אונקלוס

ר ש י

וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: (יז) ית יי חטבת יומא דין
 למתווי לך לאלהא ולמהך באורחן דסתנן
 קדמוהי ולמטור קימוהי ופקודוהי ודינוהי
 ולקבלא למימריה: (יח) ויי חטבת יומא
 דין למתווי ליה לעם חביב כמא די מליל
 לך ולמטור כל פקודוהי: (יט) ולמתנד
 עלאה על כל עממא די עבד לתושבתא

(יז) האמרת וימירך. אין להס עד מוכיח
 במקרא. ולי נראה שהוא לשון הפרשה
 והבדלה הבדלתי לך מאלהי הנכר להיות
 לך לאלהים והוא הפרישך אליו מעמי
 הארץ להיות לו לעם סגולה ומאחזי
 להס עד והוא לשון תפארת כמו יתאמרו
 כל פועלי און (תהלים ז"ד): (יח) כאשר
 דבר לך. והייתם לי סגולה (שמו י"ט):
 (יט) ולהיותך

ולישום

ב א ו ר

תשמרם: (יז) את ה' האמרת, אתה הזקקת שאמר הקדוש ברוך הוא ונתרצה להיות לך לאלהיך
 כי הדבר תלוי בו לעשות הוא אלהיך ויושיעך מתוך שקבלת מצותיו, וגם הוא האמירך,
 הפעילך שאמרת ונתרצית שתהא לו לעם לפי שעה נסים וגבורות עד שנתרצית להיות לו
 לעם, האמרת פאישדי"רא בלעז, ובלשון אשכנז (יצאען וואָכען), כהוראת בנין הפעיל, ויהיה
 פעלן האמרת יולא לשנים פעולים. (הרש"ם וכן כתב הראב"ע בשם רבי יהודה הלוי). ושעור
 הכתוב כך הוא, על ידי שנכנסת עם ה' אלהיך בצרית במעמד הר סיני, גרמת וסבבת מאמר
 השם ורכונו שיהיה הוא לך לאלהים ואתה תלך בדרכיו ותשמור חקיו ומשפטיו ותשמע בקולו, והוא
 גרם וסבב שנתרצית בזה, שתהיה לו לעם סגולה ותשמור כל מצותיו והוא יתן אותך עליון
 וגומר; כי זהו ענין ברית הצרית, שהיא הנטחה וקיום דבר בין אדם לחבירו, כל אחד מהם
 יהיה לבו נכון בטוח בכל דברי הצרית שיקיימו משני לדדים: (יט) ולתהך, דבק עם להיות
 לו לעם סגולה: עליון, בתשיבות, והוא כלל, לתהלה ולשם פרט: לתהלה, הוא השבח הראוי
 על מעשה או הנהגה ישרה: ולשם, אס ההנהגה ההיא תודע לרבים ותשובת מהם, אז המנהיג
 צה

תרגום אשכנזי

אנזעהען אונד ווירדע, וואל-
לע דיא העכסטע, אונד זיינער
פֿערהייסונג געמעס, איינע
דעם עוויגען דיינעם גאטטע
הייליגע נאציאן זיין לאססען.
כז (א) משה אונד דיא על-
טעסטען ישראל'ס גא-
בען דעם פֿאלקע פֿאלגענדען
בעפֿעהל: בעוואַהרעט אללע
דיא געבאָטע, דיא איך אייך
הייטע געביטהע. (ב) ווען איהר
איבער דען ירדן הינאיבער
קאָמט, אונד דאָז לאַנד בע-
טרעטעט, דאָז דער עוויגע דיין
גאָטט דיר איינגעבען ווילל, זאָ

רי"ב

כי תבא כו

ולתפארת ולהיותך עם-
קדש ליהוה אלהיך כאשר

דבר: פ רביעי

כז (א) ויצו משה וזקני ישראל
את העם לאמר שמר את-כל
המצוה אשר אנכי מצוה אתכם
היום: (ב) והיה ביום אשר תעברו
את הירדן אל-הארץ אשר-
יהוה אלהיך נתן לך והקמת לך

אכנים

ר ש י

(יט) ולהיותך עם קדוש. כאשר דבר והיית
לי קדושים (ויקרא כ'): :

כז (א) שמר את כל המצוה. לשון
הו' גרדנ"ט בלע"ז: (ב) והקמות
לך. בירדן ואת"כ תוליד משם אחרות
ותבנה מהן מזבח בהר עיבל נמלאת אתה
אומר שלשה מיני אכנים היו שנים עשר
בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל
כדאיתא במסכת סוטה:

תרגום אונקלוס

ולשונם ולרבו ולמהוה עם קדוש קדם יי
אלהך במא די מליל:

כז (א) ופקיד משה וסבי ישראל ית עמא
למימר טרו ית כל תפקידתא די
אנא מפקד יתכון יומא דין: (ב) והיי
ביומא די תעברון ית ירדנא לארעא די יי
אלהך יתיב לך ותקים לך אבנין רבירבין

וחסוד

ב א ו ר

בה יקנה לו שם: ולתפארת, כי תפארת עליהם לעשות בהם כל אשר תחפוץ תגזור אומר ויקם
לך, כענין פן ותפארת עלי ישראל לאמור ידי הושיעה לי (שופטים ז' ב') (הרמב"ן), ולדעת
המתרגם האשכנזי תפארת הנאמר כאן על פאר והוד הנפש ויקרו, שכן יתעלו ישראל על כל
הגוים על ידי המלות והנהגות הנאותות והנכבדות, והוא הנכון:

כז (א) ויצו משה וזקני ישראל, אחרי שהשלי' משה את דבריו לזה לזקנים שידברו גם הם,
ויהיו בעם לשמור כל המלות, כי כל עם הולך בעלת זקניו, וכתוב אשר אנכי מצוה
אתכם ולא אנתו, כי עיקר הדבור למשה והזקנים ירימו קולם לאמר לעם שמעו והאזינו
ועשו, וכן ויכו משה והכהנים הלויים אל כל ישראל, כי אמרו הכהנים לעם הסבת ושמע
ישראל, ומשה אמר היום הזה נהיית לעם, אבל ראש"ע אמר כי שמור כל המלות הזאת מלות
אכנים אשר יזכיר ואינו נכון. (הרמב"ן): שמר את כל המצוה, לשון הוה גרדנ"ט בלע"ז.
(רש"י)

ה מ ע ר

כז (א) ימור אז כל המצוה, פירש"ל לשון הוה גרדנ"ט בלע"ז (בעובאבטענד), עיין בהמעמר
לספר במדבר (ט"ו ל"ה) (ד"ה). (ב) והיה ביום, הפסוקים האלה כבר בארתי בפרושי לספר
יהושע